

Bakacsi Ernő

Évfolyamtársak

Február közepe volt már, amikor 1957-ben az egyetem újra megnyitotta a kapuit. A lépcsőkön bandukoltam felfelé, és találkoztam Szántó Lajossal a Pol. Gaz. tanszék tanársegédével. Köszöntem neki, de alig ismertem meg, mert munkásór egyenruha volt rajta. Ekkor láttam életemben először beöltözött munkásórt. Olyan érzésem volt, mint amikor először találkoztam már a háború után egy orosz katonával. A félelem érzése volt ez. Szóval Szántó munkásór, állapítottam meg, de miért egyenruhában jön be a munkahelyére? Ez csak demonstráció lehet, megfélemlítés – gondoltam. Vajon ő is a pufajkások között volt, akik november 4-e után teherautón utazgatva mozgalmi dalokat énekeltek a városban? Igen bátor legények voltak, nem kellett félniük, az oroszok már leverték a forradalmat. Nem szerettem Szántót, már a forradalom előtt is közismert volt, hogy kommunista. Persze azok voltak a tanszék többi tagjai is, különben nem is lehettek volna azon a tanszéken, de Szántó más volt. Valahogyan lerítt róla az eltökéltség, a minden feletti párthűség, a Rákosi-katona ismérve. Kizárólag ezért lehetett tanársegéd, a tudása, előadói készsége miatt nem. Talán két előadást tartott később, de olyan makogást senkitől sem hallottunk, mint tőle.

A földszinti nagy előadóban gyülekeztünk. Köszöntöttük, nézegettük egymást, vajon ki hiányzik, ki disszidált, esetleg elesett a harcok alatt – gondoltuk – de nem kérdeztük. Az elmúlt évtized már minket is megtanított az óvatosságra. K. M.-mel beszélgetve azért megjegyeztem: „azt gondoltam, hogy te már régen nyugaton vagy.” Azt felelte, hogy akik a nyugati határ mentén élnek, nem hagyták el a hazájukat, hiszen nem tették ezt 1920-ban és '45-ben sem. Gólyák voltunk, nem ismertük még annyira egymást, de azért feltűnt nekem, hogy néhányan hiányoznak, és vannak új arcok is. Később kiderült, hogy az évfolyamot feltöltötték. A hiányzó, eltávozott hallgatók helyett behívtak olyan felvételizőket, aki már kiszorultak az eredeti létszámból. Aztán rájöttem, hogy az elmúlt néhány hónapban nagy munkát végeztek a hatalom emberei. Nyilvánvaló, hogy mindenkit leellenőriztek. Aki külföldre ment, netán meghalt, helyükre újak kerültek. Tehát pontosan tudták, hogy egyes egyetemeken mi a helyzet. Ennek a felismerése elgondolkodtató volt számomra.

Néhány nap eltelté után feltűnt nekem, hogy S. Pali, ez a 160 centis ketté vágott óriás, pipiskedve, magát kihúzva úgy sétálgat a padsorok között, mint aki valaki, mintha valamilyen előjoga lenne a többivel szemben. Aztán kiderült, hogy megalakult az egyetem KISZ szervezete. A MEFESZ-ről senki nem beszélt, mintha sohasem lett volna. Pali ennek az új KISZ szervezetnek volt az oszlopos tagja. Persze többen beléptek az évfolyamból, de S. Pál, F. Karcsi, F. Edit és M. Ferenc, az Öreg a későbbiek folyamán kiemelkedtek közülük. Róluk lehetett hallani, tudni, ők nem

rejtették ezt véka alá, büszkék voltak erre, a többi tag meghúzta magát, nem lehetett észrevenni őket a politikai hovatartozást illetően. Négyük közül még az Öreg volt a legszimpatikusabb, ez a nagytermetű, vastaghangú legény volt a legszerényebb. Ők négyen később beléptek a pártba is, a magabiztosságukon, viselkedésükön ez látszott is. Később jutott tudomásomra, hogy némely évfolyamtársunkat maguk elé citáltak a kollégiumban, mint valamilyen bizottság, és faggatták őket az elképzeléseikről, járnak-e templomba, ha ez nyilvánvaló volt, akkor miért? Hogy ezzel ki bízta meg őket, volt-e felhatalmazásuk, egyáltalán milyen jogon kértek bármit is számon, nem merte megkérdezni senki. Ilyen volt az egyetemi élet 1956 után.

Úgy vélem, szakmai szempontokból nézve jó évfolyam volt a miénk. Kiváló termelési szakemberek lettek sokan, de a középfokú és a felsőfokú oktatásban is megállták a helyüket, akik ezt választották életpályájuknak. Egy fiú később pap lett, és Pannonhalmán szolgálta az Istent és embertársait, egy pedig az USA-ban katonarvos. Azért akadtak olyanok is, akikre ma már nem vagyunk büszkék, egy fő titkosrendőr lett, egy pártbizottsági „dolgozó.” A rendszerváltáskor ketten politikai pályára léptek, és az Antall-kormányban államtitkári tisztséget töltöttek be.

Nem okozott túl nagy meglepetést, hogy az említett négy társunk az egyetemen maradt, különböző tanszékek reményteljes tagjai lettek. Engem F. Edit esetében ez mégis meglepett. Edit ugyanis olyan tanszékre került, ahol a vizsgán meghúzták, csak másodszorra ment át. Igaz, ez a tanszék a mi szakmánkban nem a legfontosabb volt, de hát a tudás... Én naiv, később tapasztaltam, hogy a párttitkárok, az üzemi vezetők jelentős része ilyen. A párthűség számított, nem a tudás. Ugye, tudjuk ennek az eredményét.

Mondják, hogy Isten útjai kifürkészhetetlenek, meg a sors így meg úgy... Nem tudom én ezt, nem is akarom erre fogni, de a tények makacs dolgok. Az említett négy évfolyamtársam élete nem a legjobban alakult, hogy szépen fejezzem ki magam. Mindannyian korán befejezték földi pályafutásukat.

F. Karcsi még nem volt negyvenéves, amikor öngyilkos lett. Szörnyű kínok között hunyt el. M. Ferenc, az Öreg szintén nem volt még negyven, amikor kitört rajta az epilepszia. Olyan súlyos lett az állapota, hogy leszálalékolták. Sekély nyugdíját reklámfilmek epizód szerepeivel igyekezett pótolni. F. Edit szervezetét a rák támadta meg, és néhány évnyi küzdelem után a rák győzött. S. Pali vitte a legtöbbre. Ő elérte, hogy az egyetem rektora lehessen. Elárulta, hogy ez nem a legsimábban ment, ezért tett is valamit. Ez azt jelentette, hogy működésbe lépett a gépezet, az elvtársak segítettek, a hóna alá nyúltak a megbízható pártkatonának. De nem sokáig élvezhette ezt a magas tisztséget, mert őt is elkapta a rák és még jóval a nyugdíjkorhatár előtt el is vitte. Haláláról engem is értesített a család, és nagy meglepetéssel olvastam a gyászjelentésben, hogy Palit a katolikus szertartás szerint helyezik örök nyugalomra, és közölték a lelki üdvéért tartott szentmise idejét is.